

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

הקימונו ידוע לכולם כבגד יפני מסורתי, אך מעטים האנשים היודעים כי לקימונו יש משמעויות נוספות. הקימונו עצמו עבר שינויים רבים במהלך ההיסטוריה ואיתו השתנתה גם התרבות.

בעבודתי זאת אראה כי הקימונו הוא לבוש מסורתי שקיבל משמעות טקסית ביפן המודרנית. הוא נלבש בעבר ועם זאת גם כיום.

שאלת החקר עליה התבססה עבודתי היא: מדוע לבישת הקימונו הפכה לטיקסית ביפן המודרנית?

בעבודה אני אציג את פרטי הקימונו, זמן לבושו, הבד המשתנה מקימונו לקימונו, ושינויי עיטורי הקימונו לפי עונות השנה.

בחרתי לכתוב עבודה זו על הקימונו בשל התעניינותי הרבה בתרבות יפן והשפה היפנית.

בעבודתי זאת, אני, אלינור אזולאי, תלמידת בית הספר למחוננים "תל-חי", אציג את דברים אלו.

פה הזמן להודות למורתי, דניאלה שאול על העזרה בהכנת העבודה.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הליבישה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• סימליות הקימונו

הקימונו מייצג את הלאום והעם היפני.

הוא מסמל יפניות ויש לו מקום חשוב בייחודיות היפנית.

הקימונו הפך לסמל של פשטות, של שוויוניות ושל הרמוניה חברתית המעורר תחושה של שלוה ונינוחות.

הגישה בה הקימונו הוא חלק מהזהות היפנית מרמזת שלכל נערה ואישה יפנית צריכה להיות כמיהה טבעית ללבישת הקימונו.

הקימונו גם מסמל את המסורתיות, שבו גוף האישה הנעטף בשכבות נחשב למודל "היפניות" המסורתית או הקלאסית בעוד הגברים מייצגים מערביות.

בנוסף, הקימונו מייצג את האם היפנית הנבונה, את הרעיה ואת הבית.

ביפן הקימונו מייצג את היכולת הכלכלית של המעמד הבינוני.

בשל כך יש חשיבות רבה לרכישת הקימונו לטקס ההגעה לבגרות מפני שהוא מסמל את היציבות הכלכלית של המשפחה.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• הקימונו ביפן המודרנית

המשמעות של המילה קימונו ביפן הוא "משהו ללבוש". ביפן הפרה-מודרנית הקימונו כלל סוגים שונים של ביגוד, יומיומי וחגיגי.

לעומת זאת המילה קימונו ביפן המודרנית מתייחסת לרוב לדגם אחד של ביגוד שמקורו בא מהמעמדות הגבוהים ביפן, קימונו זה מוגדר כלבוש מקומי המבדיל בין לבוש מערבי או זר מהמאה 19. לפי תאורה של אילנה זינגר הקימונו הלאומי המסורתי, הוא גלימה בצורת T "...והוא עשוי מרצועות בד אנכיות שתפורות זו לזו" (זינגר, 2009).

לקימונו שהפך ללבוש אתני המאפיין את התרבות והחברה ביפן המודרנית יש קשר רב למערב. התהליך בו הקימונו הוא רק סוג לבוש אחד התרחש בגלל מעורבותם של נציגי הממשל והשכבות השולטות במכון, במטרה לשלב את הקימונו בבניית מדינה יפנית מודרנית.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• יפן "מתמערבת"

גולדשטיין-גדעוני טוענת שהפיכת יפן המודרנית למערבית יותר היוותה ומהווה מהלך משמעותי מאד. ההתמערבות בלטה במיוחד בתקופת מייג'י בשנת 1872 המסמלת את תחילתה של יפן המודרנית. בתקופה זו הממשל התערב בשינוי הלבוש המסורתי הפורמאלי שמצאו אותו קל יותר לשינוי מאשר היומימי.

השינוי התחיל אצל אצילי החצר שהחלו ללבוש בגדים מערביים, כאשר באותה תקופה שינוי הלבוש ע"י גרמים ממשלתיים לא היה חדש.

יחד עם זאת היצור של בגדים מערביים הוא זול יותר והם נוחים יותר לשימוש כבגדי עבודה ולכן נלבשים יותר מאשר הבגדים היפניים המסורתיים שהם לא נוחים לפעילות יומיומית.

לבישת בגדים מערביים מעבירה תחושה של מרץ ופעלתנות, שהכל חייב להיות מהיר ויעיל, בעוד הקימונו המודרני משתלב עם הגוף ונותן תחושה של רוגע, שלוה ורצון של מנוחה מהעבודה.

"סוף מעשה במחשבה תחילה..."

הקימונו מצריך את האדם לחשוב לפני ביצוע כל פעולה, הגוף נדרש להתאים עצמו לבגד ובכך מגביל את יכולת התנועה של האדם.

ההתמערבות ביפן המודרנית התייחסה לבין המערבי ובין נשים וגברים.

כתוצאה מההתמערבות, הגברים מיצגים את התפקוד והרציונאליות המערבית בניגוד לנשים שמייצגות את יפן המסורתית.

מכאן שלנשים יש קשר גדול לתרבויות והן אלו שמשמרות אותן ובזכותן הן קיימות.

בעוד שהגברים הם אלו שתמיד מחפשים שינויים ומשהו חדש, הנשים צריכות לחיות בעבר.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• האישה בתרבות יפן

בתקופת הייאן (794 - 1185) לבשו הנשים קימונו בעל שתיים-עשרה שכבות שהמעיד על כישוריהן. בתקופה זו האסטטיקה והאישה תפסו מקום חשוב בתרבות היפנית. בחירתה של האישה בעיצוב ושילוב הבדים של הקימונו הקנה לה חשיבות רבה.

• תפקיד האישה בתרבות היפנית

עופרה גולדשטיין-גדעוני טוענת כי, התפקיד של האישה תפס מקום חשוב בתרבות יפן, מתקופת טוקוגאווה, 1600-1867, שבו נעשו מאמצים משמעותיים כדי שלאישה יהיה תפקיד חברתי-תרבותי מוגדר מראש. "...כאשר המטרה של יצירתה של יפן 'חדשה' כללה את 'יצירתה של אישה יפנית חדשה' (גולדשטיין-גדעוני, 1999).

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• האישה ביפן המודרנית

בתהליך ההפיכה לתרבות מודרנית מערבית, האישה קיבלה על עצמה את תפקיד שימור התרבות היפנית כפי שגולדשטיין-גדעוני מסבירה: "הנשים היפניות אכן קיבלו על עצמן תפקיד של מייצגות. יחד עם זאת, לא היה זה ייצוג במובן מיני, שעליו מרמזת הספרות הפמיניסטית, אלא ייצוג דגם של מסורת ושמירה על הבית היקר מכל. תפקיד יאה זה של הנשים הוגדר מאז תקופת מייג'י בסיסמה 'רעיה טובה, אם פקחית'".

לבישת הקימונו היא המלצה ללבוש האישה שמסמל יפניות ומסורתיות.

בניגוד לנשים, הגברים נתפשים כמודל לפעלתנות ונאורות. רציונאליות ולובשים חליפות מערביות לאירועים פורמאליים.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

•מתי לובשים את הקימונו?

גולדשטיין-גדעוני אומרת כי את הקימונו לובשים באירועים מיוחדים, בעיקר חתונות, לוויות וטקס הגעה לבגרות בגיל 20.

בדרך כלל הנשים הן אלו שלובשות קימונו. כל אשה, ללא קשר למצבה הכלכלי, תלבש קימונו בטקס ההגעה לבגרות. לרוב הקימונו נלבש בהזדמנויות נדירות, משום שהוא יקר מאד.

הקימונו נלבש באירועים מיוחדים כגון: קבלות פנים רשמיות, טקסי לידה, חתונות, הלוויות, חגיגות ראש השנה וטקסי תה.

גולדשטיין-גדעוני: "היום רוב הנשים לובשות קימונו רק לאירועים טקסיים או כאשר הן עוסקות באומנויות מסורתיות."

"ילדים, גברים ונשים לובשים לעתים קימונו בראש השנה, בחגי הילדים - בגילאי שלוש, חמש ושבע, ביום הבוגרים, בסיום הלימודים או בחתונה.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

טקס ההגעה לבגרות

ה-15 בינואר הוא יום בו חוגגים בני ה-20 היפנים את ההגעה לבגרות. במהלך הטקס הצעירים והצעירות הופכים לבוגרים בעלי זכויות וחובות ביפן. בטקס עצמו הנערה היפנית לובשת קימונו שנקרא *furisode* - קימונו בעל שרוולים ארוכים שמגיע עד הרצפה.

לטענת גולדשטיין-גדעוני הקימונו קיבל תפקיד מאד משמעותי בטקס ההגעה לבגרות בקרב הנערות היפניות, ומסבירה ש"הבחורות ומשפחותיהן משקיעות מאמצים ומשאבים כלכליים רבים על מנת להגיע לתוצר הנכסף: ההופעה המושלמת של אישה יפנית בקימונו".

יש חשיבות רבה לקימונו בטקס ולכן נערות שאינן לבושות בקימונו הנדרש אינן משתתפות בטקס. לעומת זאת הגברים הצעירים מעדיפים להופיע בחליפות מערביות ורק מעטים מהם לובשים בגדים מסורתיים.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבישה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

קוד לבוש קפדני

ביפן הקימונו נלבש כאשר הצד השמאלי עוטף את הצד הימיני. היפנים אימצו זאת מסין ששם בגד הנסגר מימין לשמאל נחשב לתרבות ברברית וחוסר התחשבות מצד האנשים הימיניים לאלה השמאליים, שלהם קל יותר ללבוש בגד מסוג זה.

בהמשך לטקס ההגעה לבגרות גולדשטיין גדעוני מפנה אותנו למומחים שונים האחראיים ליצירת האישה היפנית המושלמת.

היפנים ביפן המודרנית רואים את עצמם כחסרי ידע בכל הקשור לעניינים פורמליים בטקסים. מסבירה גולדשטיין-גדעוני: "כללי ההליכות ביפן מעניקים חשיבות רבה לכל פרט הקשור בלבוש באירועים טקסיים." על כן ישנם מדריכים וחוברות שבהם מתוארים הלבוש וההופעה הנאותה לאירועים טקסיים והם אלו שמכתיבים את ההופעה בטקס.

נשים צעירות צריכות לנהוג לפי כללי ההליכות הנשיים הרשמיים ועל כן יש מדריכים שמסבירים כיצד ללבוש את הקימונו בצורה נכונה ואיך לשים עליו אביזרים, צעיפים ועוד.

על פי המסורת, לבישת קימונו ראשונה מתבצעת בטקס שבו מוצגים לראשונה התינוקות לאלים המקומיים. התינוק הזכר מולבש בקימונו עם סמל המשפחה בעוד שהתינוקת מולבשת בקימונו ללא סמל.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• סוגי בדי הקימונו

בדי הקימונו מותאמים לימים ועונות השנה.

ליום יום - קימונו מכותנה קלה, מעוטרת בהדפסה.

לרחוב או באירועים רשמיים - קימונו עשוי משי או פשתן עדין.

היום יש אפשרות להשתמש בחומרים סינתטיים לקימונו המרופד והלא מרופד.

בחודשי הקיץ נהוג ללבוש קימונו מאריג כותנה וללא ריפוד.

הקימונו המרופד נלבש בחודשי האביב והחורף בין החודשים אוקטובר ומאי.

הוא לרוב עשוי מצמר ומשי.

קימונו המרופד כותנה נלבש בבית רק בחודשי החורף.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• סוגי הקימונו

לנשים יש סוגי קימונו מגוונים רבים, כל קימונו נלבש באירוע שונה לפי המעמד, הגיל והעונה.

קימונו לאירועים

חגיגיים:

כולל משי שחור, קימונו
זה נושא את סמל
המשפחה ומעוטר
בחזיתו ובשוליו.

קימונו לנשים לא נשואות:

1. כולל שרוולים ארוכים
המגיעים עד לאורך של
מטר.
2. הדגם שעל הקימונו מגיע
מהכתפיים עד שולי הקימונו
בצורת אלכסון.
3. החגורה שנקשרת על
הקימונו מקופלת לשניים.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

תלבושת חתונה מסורתית כוללת:

1. גלימה עליונה ארוכה מבד לבן או אדום. לעיתים מעוטרת רקמה שנושאה סמלי מזל כמו עגור וצב. הגלימה לא נקשרת בחגורה כמו שאר סוגי הקימונו.

2. מתחת לגלימה זו שתי שכבות גלימה לבנה. הכלה חובשת כובע שנקרא כיסוי הקרניים.

קימונו לנשים בטקסי הלוויה:

1. קימונו בצבע שחור הנושא את סמל המשפחה.

2. מתחת לקימונו נלבשת גלימה לבנה.

3. החגורה והחפצים האחרים גם הם בצבע שחור.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• תהליך לבישת הקימונו

גולדשטיין מסבירה כי לבישת הקימונו הפכה לידע סודי ורק מעטות יודעות איך ללבוש קימונו בצורה נכונה.

לבישת הקימונו היא תהליך מורכב מאד.

כדי ללבוש קימונו עוברים קודם תהליך של תיקון הגוף כדי להתאים לצורה הגלילית האידיאלית של הקימונו. אחר כך לובשים מספר שכבות ואז מסתיים התהליך בקשירת חגורה עבה ומקושטת.

גולדשטיין מתארת את הלבשה כ"סדרה פעולות המורכבות מתיקון, קשירה ואריזה".

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

תהליך לבישת הקימונו הוא תהליך ארוך שעוברת האישה כדי להתאים את הקימונו לגופה.

התהליך כולל:

1. לבישת גרביים לבנים שהבוהן מופרדת בהן וקבקבי עץ.
2. לבישת חצאית שעליה לובשים גלימה תחתונה. הגלימה התחתונה בעלת צווארון שבולט מעל הקימונו החיצוני.
3. לבישת קימונו תחתון.
4. קשירת חגורה רחבה על הקימונו התחתון.
5. התאמת הקימונו החיצוני לגוף האישה ע"י קיפול הבד העודף מסביב למותניים מתחת החגורה. הקימונו החיצוני ארוך בכ - 20 ס"מ מאורך גופה של האישה.
6. חלק מהשרוול מתחת לבית השחי נשאר פתוח.
7. כריכת הצד השמאלי של הקימונו מעל הצד הימני הקדמי של הקימונו.
8. שריכת החגורה העליונה בצד האחורי של הקימונו.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבישה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

• הקימונו כיום

הקימונו ביפן מועבר מאם לבת ועדיין נחשב ללבוש אופנתי כיום. חלק מהנשים ביפן לוקחות שיעורים כדי ללבוש את הקימונו כראוי.

אמנים רבים מחדשים ומעצבים את הקימונו וכך משמרים את המסורת.

שובו של הקימונו

הדור הצעיר ביפן חוזר אל הקימונו, כתהליך ריאקציוני להחזרת החברה לתקופה בה הוא נלבש, ושילובו בקצב החיים ביפן המודרנית.

התופעה מתרחשת בעיקר בקרב בני הדור הצעיר שרוצה לשמר את המסורת.

אחת המרואיינות של יעקוב איתי מנסה להסביר את התופעה בכך שהדור הצעיר רוצה לחזור לחיות יותר ברוגע ואלגנטיות, להבדיל מהמציאות הנמרצת ביפן כיום.

בני הדור הצעיר חוזרים ללבוש קימונו כי יש יותר זמן פנוי ויותר כסף.

לא כמו פעם, הקימונו של היום הינו בעל 2 שכבות בלבד וקל יותר ללבישה.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הליבישה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

סיכום

במהלך העבודה נוכחתי לדעת שלקימונו יש משמעויות רבות. הקימונו שכביכול מסמל את התרבות והעם היפני, מסמל גם את האישה המסורה, את קוד הלבוש הקפדני, את ההיסטוריה והמסורת.

עוד ראינו כי בני הדור הצעיר שחוזרים ללבוש קימונו לוקחים שיעורים מיוחדים ללבישת הקימונו. זאת ועוד - הקימונו נלבש לפי התאמתו לאירוע מסוים, לעונה שנתית מסוימת, לגיל ולמעמד. כל הדברים האלו הופכים את הקימונו לטקסי.

מסקנת עבודתי זאת היא כי הקימונו הוא בגד מסורתי טקסי המראה על חוסר שוויון מסוים בין המעמדות השונות ובין המגדרים.

הטיקסיות שבקימונו

מתי נלבש הקימונו

האישה היפנית

יפן המודרנית

תהליך הלבשה

סימליות הקימונו

סוגי בדים וקימונו

ביבליוגרפיה

- אידלברג, א., "יפן: קימונו אינו תחפושת" מתוך: אתר "מסע אחר" גיליון 135, <http://www.masa.co.il/article/908/%D7%99%D7%A4%D7%9F%3A-%D7%A7%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%95-%D7%90%D7%99%D7%A0%D7%95-%D7%AA%D7%97%D7%A4%D7%95%D7%A9%D7%AA/>
- אברמובסקי, ע., "קימונו: לא רק דבר שלובשים" בתוך: אתר מוזיאון וילפריד ישראל, http://www.wilfrid.org.il/index.php?option=com_content&view=article&id=63:-&catid=39:-&Itemid=72
- גולדשטיין – גדעוני, ע., (1999) "הקימונו - בנית זהות מגדרית ביפן המודרנית": 123-146.
- זינגר, א., (2009), "קימונו" מתוך: אתר מוזיאוני חיפה, <http://www.hms.org.il/Museum/Templates/showpage.asp?DBID=1&LNGID=2&TMID=841&FID=1726>
- יעקב, א., (2006) "קימונו-גרסת המעצבת" בתוך: <http://www.nrg.co.il/online/55/ART1/041/264.html>